

516 DIVI AM

BROSII MEDIOLANENSIS EPISCO-

pi commentarij in epistolam beati Pauli
ad Thessalonicenses II.

¶ PRAEFATIO.

Quoniam in prima epistola ad Thessalonicenses data, inter cætera etiã de aduentu domini quædam scripsit, & de resurrectione sanctorum: Nunc aliam scribit ad hos in qua significat licet obscure, nequ enim possit aperte scribere, de abolitione regni Romani, & de antichristi apparentia & damnatione, & de quorundam fratrum inquietudine.

¶ CAPVT PRIMVM.

PAVLVVS & Sylvanus & Timotheus ecclesie Thessalonicensium in deo patre nostro & Christo Iesu, gratia uobis & pax à deo patre & domino Iesu Christo.) Solennibus uerbis scribit ad eos. Solito enim more sermonum caput continetur epistolæ, & idem ipsi tres sunt quorum nomine scribitur sicut & prima epistola. ¶ Gratias agere debemus deo semper de uobis fratres sicut dignum est, quoniam superexcreuit fides uestra & multiplicatur charitas uniuscuiusque omnium uestrum in uos inuicem.) Deo se debitores de horum profectu in gratiarum actione profitentur, & ut non qualecunque esse debitum ostenderet, sicut dignum est ait, ut pro tam infinito dono satis magnas gratias referendas deo testarentur. Post acceptam enim primam epistolam meliores esse quæ fuerant perstiterunt, ita ut in eo copiosi & abundantes uiderentur, quod post domini & dei deuotionem habemus mandatum, ut diligamus nos inuicem. ¶ Ita ut nos ipsi in uobis gloriemur in ecclesijs dei pro patientia uestra & fide, in omnibus persecutionibus uestris & pressu-

ris quas sustinetis in exemplum iusti iudicij dei, in hoc ut digni habeamini regno dei pro quo & patimini.) **Gloriam esse suam in horum conuersatione & persecutione toleranda testatur, intantum ut apud cæteras ecclesias exempla eorum proferantur, ut imitatione eorum crescant in deuotione passionum pro Christo, ut mereantur consequi quæ promissa sunt sanctis in die iusti iudicij dei, cuius amore mundum spernere non dubitarunt. Ipse enim pressuræ exempla sunt futurorum meritorum in his qui patiuntur ad gloriam, in illis autem qui persequuntur ad perditionem. ¶ Siquidem iustum est apud deum retribuere eis qui uos deprimunt pressuram, & uobis qui pressuram sustinetis requiem nobiscum, in reuelatione domini Iesu de cælo cum angelis uirtutis eius in igne flamme dantis uindictam in eos qui non nouerunt deum, & in eos qui non obaudiunt euangelium domini nostri Iesu Christi, qui pœnas soluent in interitum æternum a facie domini & gloria uirtutis eius.) Quoniam exemplum iusti iudicij dei apparere dicit, siue in bonos siue in malos, idcirco subsecutus ait: Siquidem iustum apud deum, ut reddat unicuique secundum opera sua. Quid tam iustum ut qui in seculo bonos deprimunt & extorres faciunt persecutionibus, in futuro eadem patiantur quæ faciunt, illi autem ut sint in requie cum cæteris sanctis, qui de magna tribulatione ueniētes regnum accipient æternum in aduentu domini de cælo, cum cœperit uenire cum cælesti exercitu suo, & ministro igne ad dandam uindictam in paganos qui ignorant deum patrem esse Iesu Christi, & Iudeos qui dicunt se deum scire, non credunt euangelio Christi quod dedit illi pater deus ut traderet seruis suis. Quos omnes presentia domini & gloria maiestatis eius ignis exuret, ut debitas reddant pœnas interitus in æternum, semper sentientes non tamen penitus deficientes, ut ipsa pœna illos quodammodo generet semper quo consumatur. ¶ Cum uenerit clarificari in sanctis suis & mirificari in omnibus qui crediderunt, quia fidem habuit testimonium nostrum super uos in die illa aduentus domini.) Duplicem continet sensum. Adueniet enim punire malos & glorificare bonos. Ipse enim clarus & mirabilis**

bilis uidebitur in eos qui credūt exemplo & fide aposto-
lorū, cū fuerint coronati, testimoniū reddente illis euan-
gelio in die domini. **S**euerus autē apparebit incredulis cū
æternis pœnis coartari cœperint. **C**orona em̄ discipulo
rū magistri est gloria, & ueritas eius incredulorū est pœ-
na, quia quod prædicabatur non crediderunt. **I**n quo
& oramus semper pro uobis, ut uos dignos habeat uoca-
tione sua deus noster & impleat omni placito bonitatis
& opere fidei in uirtute, ita ut clarificetur nomen domi-
ni Iesu Christi in uobis & uos in ipso secundū gratiā dei
& dñi Iesu Christi.) **G**audio addit & preces, ut quia de-
uoti sunt, dignet deus adiuuare eos, ut perficiāt opus cœ-
ptū ad claritatē dñi nostri Iesu Christi, ut perseverantia
discipulorum testimoniū sit magistri ad gloriā. **A**u-
toritas enim magistri in discipulorum est fiducia, cū se in
accepta gratia faciunt digniores.

II.
II. CAPVT

Rogamus autem uos fratres per aduentum
dñi nostri Iesu Christi & nostræ cōgrega-
tiōis in idipsum, ne facile moueamini a sen-
su uestro neq; cōturbemini, neq; per spiri-
tū, neq; per uerbū, neq; per epistolā tāq; a
nobis missam, quasi instet dies dñi. **N**e quis
uos seducat ullo modo, quoniā nisi uenerit defectio pri-
mum, & reuelatus fuerit, homo ille peccati filius perdi-
tionis qui aduersatur & extollitur super omne quod dī-
citur deus, aut quod colitur, ita ut in templo dei sedeat,
ostendens seipsum quasi sit deus. **O**bsecat eos ne leui-
ter & facile de aduentu quasi imminentis domini opini-
onem recipent, & talia mandata, ut etiam si per spiri-
tum aliquis uelut propheta fuerit locutus credi ei non
debeat, neq; sic pertractatum, aut per epistolā noīe forte
apostolorū scriptā, assensum tribuendū. **S**olent em̄ tergi
uersatores, ut fallāt sub noīe clari alicuius uiri epistolā
fingere, ut autoritas nominis possit cōmendare, qd per
ipsum recipi nō possit. **H**oc ideo ne ipsa pturbatiōe dum
incauti inuenirētur possint seduci, ad adorādum diabo-

lum qui idcirco hæc iactabit, ut sub saluatoris nomine
 apparens ac fallens sanctos, uelut se adorari, ut decipiat
 credentes in Christum. Sed ut locum aut occasionem fal
 lendi quam se putat habere nõ habeat impudentissimus
 satanas, tempus & signa aduentus domini designauit,
 quia nõ prius ueniet dominus quàm regni Romani de
 fectio fiat, & appareat antichristus qui interficiet san
 ctos, reddita Romanis libertate sub suo tamen nomine.
Sciens enim uenturum dominum ad se comprimendũ,
 nomen eius sibi usurpabit, & ut regnum eius uerum esse
 uideatur, attrahet secum qui simul cum eo pereant, ita
 ut in domo domini in sede sedeat Christi, & ipsum deum
 se asserat non filium dei. Vnde in euangelio ad Iudæos
 dominus ait: Ego ueni in nomine patris mei, & non me
 recepistis, si alius uenerit in nomine suo illum accipie
 tis. Quamobrem ex circuncisione, aut circuncisum illum
 uenire sperandum est, ut sit Iudæis credendi fiducia illi.
 Itaq; cum Thessalonicensibus scribit Apostolus, docet
 omnes in re huiuscemodi cautos esse debere. ¶ Non me
 ministris quod me adhuc apud uos agente, hæc diceban
 tur uobis: Et nunc quid detineat scitis, ad hoc ut reuele
 tur ille in suo tempore.) Hoc superesse dicit ut reuele
 tur ille qui ante dominum uenturus est, ut iam speretur
 & dominus uenturus, quod supra quasi sub uelamine fa
 ctus est, dicens: Nisi prius uenerit defectio, quam regni
 Romani abolitionem superius intelligendum memora
 ui, ut cum defecerit & uenerit antichristus, tunc aduen
 tus domini imminere credatur. ¶ Nam mysterium iam
 operatur iniquitatis tantum ut qui nunc tenet teneat,
 quousq; de medio fiat.) Mysterium iniquitatis & à Ne
 rone inceptum est, qui zelo idolorũ & apostolos interfe
 cit, instigante patre suo diabolo, usq; ad Diocletianum,
 & nouissime Iulianum, qui arte quadam & subtilitate,
 cœptam persecutionem implere non potuit, quia desup
 concessum nõ fuerat. His enim ministris utitur satanas,
 ut interim sub turba deorũ ad seducēdos homines unius
 ueri dei manifestatione illudat, quàm diu steterit regnũ
Romanum

Ioan. 5.

Romanū, hoc est, quod dixit: **Donec de medio fiat.** ¶ **Et tunc** reuelabitur ille iniquus quem dominus **Iesus** interficiet spiritu oris sui, & destruet illuminatione præsentiæ suæ. **Cuius est aduentus secundum operationem satanæ**, in omni potestate & signis & prodigijs mendacij.) **Post defectum regni Romani** appariturū **antichristum** dicit, sicut memoratum est. **Nouissimo enim tempore** sciens diabolus imminere sibi interitum, deficiente autem regno **Romano**, & ille de cælis mittetur deorsum proiectus in terram, sicut dictum est in **Apocalypsi** Ioannis apostoli: subornabit sibi in q̄ & per quæ signa quædā uirtutis permissu iusti dei faciens, se commendet ut adoretur, quasi sit deus. **Imitabitur enim**, ut sicut filius dei diuinitatem suam homo natus uel factus signis ac uirtutibus demonstrauit, ita & **satanas** in homine apparebit ut uirtutibus mēdacij ostendat se deū, sicut supra dictū est. **Reuelatio uero mysterij iniquitatis hæc est.** Cum enim apparuerit **antichristus**, cognoscetur ipse esse quasi eorū deus, quos prius nutu eius ut deos coluit uulgus, quorū sit ipse primus aut summus, quod signorum uirtutibus faciet credibile. **Ideo portenta mendacij dixit**, quia hoc se uult credi per signa quod non est, ut decipiat quos circunuenturus est. **Quod sanctis ideo prædictum est**, ut sciant quid caueat. ¶ **In omni fallacia iniquitatis his qui pereunt**, pro eo quod dilectionem ueritatis non susceperunt, ad hoc ut salui fierent.) **His dicit fallaciam iniquitatis prodigiorū eius proficere**, qui perituri sunt. **Quia enim ueritatis charitatem spreuerunt per quam saluari potuerant apostolis prædicantibus**, traditi sunt **diabolo**, nolentes enim saluari deseruntur à deo. ¶ **Et idcirco mittit illis deus operationē erroris in hoc ut credant mendacio**, quatenus iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, sed consenserunt iniquitati.) **Operatio erroris est falsis fidem committere**, ut qui claritatem luminis diem esse consentire noluerunt, putent tenebras diē dici debere, ut possint propensiori delicto rei facti sine contradictione damnari ueritatis inimici, fautores autē.

Iniquitatis. ¶ Nos uero debemus gratias agere deo semper de uobis fratres dilecti à domino, quia assumpsit uos deus à principio ad salutem in sanctificatione spiritus & fide ueritatis, in quam & uocauit uos per euangelium nostrum in acquisitione gloriae domini nostri Iesu Christi.) Hoc loco prescientia dei personat, qui scit omnium mentes ante natiuitatem eorum. Nec enim latet illum qui credituri sunt: idcirco à principio scit hos fideles fore qui credentes augmentum fidei faciunt non detrimentum. Sanctificati enim per fidem ueritatis euangelij filij dei acquiruntur ad augmentum gloriae corporis Christi, sicut in alia epistola ait: Vt crescant, inquit, omnia in incrementum dei. Quicumque enim deserto diabolo confugiunt ad fidem Christi, augmentum faciunt deo in corpore Christi, qui prius fecerat detrimentum. ¶ Itaque fratres state & tenete traditiones nostras quas didicistis, siue per uerbum, siue per epistolam nostram.) Vt praescientia dei maneat in salutem illorum, idcirco in traditione euangelij standum, ac perseverandum monet, ut solliciti sint, ne desidia & ocio torpentes in operibus dei, non impleant quod ceperunt. Sic enim praescit credere & posse manere si crebra admonitione pulsentur. ¶ Ipse autem dominus noster Iesus Christus, & deus pater qui dilexit nos, & dedit consolationem aeternam & spem bonam in gratiam consoletur corda uestra & stabiliat in omni opere & uerbo bono.) Quoniam pater & filius una uirtus unaque diuinitas & substantia est, idcirco non dubitauit primum deum nostrum Iesum Christum nominare: deinde deum patrem nostrum, dignatione eius non ueritate naturae, qui intantum dilexit nos ut filium suum daret pro nobis, deum pro hominibus, pro seruis dominum, pro adoptiuis filium uerum, ut mors eius uita nostra fit, & resurrectio eius iustificatio nostra. Secundus autem aduersus eius requies uitae nostrae, & gloria in aeternum, ut ista spes consolatio sit praesentium pressurarum, per quam fundati crescerent in bonis operibus & doctrina.

CAPVT III.

Quod

Vod reliquum est fratres orate pro nobis, ut uerbum domini currat & clarificetur, sicut & apud uos, & liberemur ab iniquis & nequam hominibus. Non enim omnium est fides.) De cetero orandum hortatur, ut dignetur deus doctrinam suam infatigabili cursu dirigere & transfundere per os apostoli sui in aures audientium, & ut compesceret & sedaret malorum hominum seditiones qui diffidunt ueritati, & loquendi fiducia cresceret apostolo ad eius fructum & conversionem multorum. ¶ **Fidelis autem deus qui stabiliet uos & custodiet a malo.** ¶ Quoniam deus fidelibus & bonae uitae hominibus auxilium suum non defuit: in necessitate promisit, ad confirmationem illorum, hi autem tam in fide quam in opere emuli erant bonorum, idcirco fidelem deum dicit in promissis eius, quia prouidentia eius esset circa eos. ¶ **Confidimus autem in domino de uobis quoniam ea quae praecipimus & facitis & facietis.** ¶ **Propter quod mereri illos, ut dei defensione tutos praestari consideret, idcirco ea quae illis praecipiebat in nomine domini fieri ab illis & tutura esse non dubitabat.** ¶ **Domini autem dirigat corda uestra in dilectione dei, & expectatione Christi.** ¶ **Hoc illis exoptat a deo quod non ambigit posse praestari, ut in dei charitate cor eorum proficeret ad expectandum aduentum domini, ut contempto seculo desideret aduentum eius qui seculum uicit.** ¶ **Denuncia mus uobis fratres in nomine domini Iesu Christi discernere uos ab omni fratre intemperanter ambulante, & non secundum traditionem quam acceperunt a nobis.** ¶ **Quoniam in omni plebe non omnes obediunt uerbo doctrinae, non legis, sed suum placitum & consilium sequentes, propter hoc declinandum ab his praecipit, ut cognoscant semetipsos errare.** ¶ **Ipsi enim scitis quemadmodum debeatis imitari nos, quia non intemperanter uiuimus apud uos, neque gratis panem edimus a quoquam, sed in labore & fatigatione nocte die operantes, ad hoc ne graues essemus cuiquam uestrum, non quia non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus uobis ad imitandum nos.**)

Non illos dicit ignaros operis & laboris sui, quem sedulo exitu operabatur, ne pane indigeret alieno, ut exemplum daret eis ad imitandum illum. Neque enim reprehensibile esset si panem ab his reciperet ad corporis curam, qui animis illorum escam spiritalem praebebat, quae etiam corpori immortalitatem cum gloria procuraret. Tunc etiam exerta potest esse libertas, si semetipsum quis uentris causa aut pecuniae nulli subiiciat suo pane contentus, maxime quod ad laudem magis proficit, si cum liceat & sit fumendi potestas contineat. Hic talis prodesse potest audientibus se. Reuerentiam enim habebunt rigoris huius, & ea quae ab hoc mandantur praetermitti non poterunt.

¶ Nam cum essemus apud uos, hoc praecipiebamus uobis quod si quis non uult operari nec manducet.) Non solum uerbis docebat, sed hortabatur & factis. Idonei enim magistri est si ea quae uerbis docet, operibus expleat. Tunc enim addiscentes uera esse sciunt quae audiunt, si negligi illa non uiderint a doctore. Quamuis enim manifeste uera esse non ignorentur quae docentur, tamen si negligi ceperint a magistro, difficile proficient audientibus. Magis enim opera suadent quam uerba. Quam ob rem magis praemiis remunerandi sunt, qui negligentibus magistris de solis uerbis proficiunt, tam in opere quam in sensu. Forma enim erat his qui mediocris uel tenuis erant substantiae in plebe, ut discerent quatenus libertatem suam non amitterent. Vnde & Salomon: Raro, inquit, inferes pedem ad amicum tuum, ne saturatus tui oderit te. Qui enim frequenter ad alienam mensam conuenit, ocio deditus aduletur necesse est pascenti se, cum religio nostra ad libertatem homines aduocet. Ideoque si quis, inquit, manducare spernit, cesset a labore, ut quia nullus sine cibo potest uiuere det operam laborandi, ut arbitrio suo uiuens deum possit habere propitium. ¶ Audiuimus enim quosdam ambulare inter uos intemperanter nihil operantes, sed curiose agentes.) Qui ociosi esse desiderant id agunt quatenus occasio nascatur, qua introitum suum desiderabilem faciant domibus diuitum ambulantes

Prouer. 25

ccc

tes, gesta & opiniones uerborum subtiliter colligunt, sci-
entes quid de quo uelint audire, ut libenter & requisiti
pascantur. Quod factum ualde abhorret disciplina do-
minica. Horum enim uenter deus est, qui fœda cura ne-
cessaria prouident. ¶ His igitur huiuscemodi denuncii-
amus & exhortamur in domino Iesu Christo, ut cū que-
te operantes suum panem manducent.) Vt eis facilius
suadeat, interposito nomine domini Iesu Christi, exhor-
tatur eos ut obaudiant quid eis sit utile. ¶ Vos autem
fratres nolite deficere in benefaciendo. Quod si quis nō
obaudit uerbo nostro per epistolam hunc notate, & no-
lite cum eo conuersari, ut reuerentia confundatur. Non
uelut inimicum existimetis, sed monete consilijs ut fra-
trem.) Propter quod superius unumquemq; suum pa-
nem manducare debere præcepit, ne forte quidam illo-
rum occasionem parcitatis & inhumanitatis captarent,
ideo statim subiecit: Vos autem, inquit, fratres nolite de
fatigari benefacientes. Neq; enim in reprehensionem ue-
nit qui humanus in largiendo est, sed hic qui cum possit
laborem ferre, ocio uult uitam agere. Quem si epistolæ
autoritas non corrigit, notandum hunc nec conuersan-
dum cum eo præcipit, ut confusus qui ab omnibus euita-
tur subiiceret se præceptis apostoli, Quod tamē sine ira-
cundia & contumelia uult fieri, ut patienter declinetur
ab eo: ita tamen ut si res attulerit loqui cum eo, monen-
dum illū, ut patiat se corripī, nec ultra præcepta apo-
stoli cōtemnenda: familiaritatem quoq; tamdiu cum eo
non habere, q̄diu obaudiens fiat. Nam si ad iracundiam
contumelijs laceffatur, peior se fiet. Incitatur enim ad cō-
tentionem, & incipiet erratum suum uelle defendere, post
autem erubescere emendare se, ne quod prius excusabat
postea fateri uideatur. ¶ Ipsē autem deus pacis det uo-
bis pacem semper in omni loco. Dominus cum omnibus
uobis semper.) Quod suum est bono uoto illos prose-
quitur quasi clarissimos filios, optans semper cum illis
pacem manere quæ est dux ad uitam æternam. Cum his
enim dominus se esse promisit qui fuerint pacifici. ¶ Ipsa

salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistola, ita scribo.) Propter interpolas & adulteratores scripturarum, semper se manu sua in omni epistola sua salutationem subscribere testatur, ut sub nomine eius epistola accepto ferri non possit quæ non fuerit manu eius subscripta. ¶ Gratia dñi nostri Iesu Christi cū omnibus uobis amen.) Hęc salutatio manu apostoli cōscripta est, qua gratiã dñi nostri Iesu Christi optat esse cū eis amē.

DIVI AMBROSI

BROSII MEDIOLANENSIS EPISCOPI

commentarij in epistolam beati Pauli ad Timotheum. I.

PRÆFATIO.

Timotheus filius fuit mulieris Iudææ fidelis, patre Greco, cuius causa paruulus circumcidi nõ potuit. Qui studio matris suæ sacras literas didicit, qbus operam dans bonam sibi uitam instituit. Hunc Apostolus cum uoluisset assumere, sciens idoneum fore dispensatorem euangelicæ ueritatis, causa Iudæorum cõpulsus est circumcidere cum instantibus eis, ut qui matre Iudæa natus esset, incircuncisus assumi non deberet ad magistrum propter testimonium generis. Hunc ergo iam creatum episcopum instruit per epistolam quomodo deberet ecclesiam ordinare.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS apostolus Christi Iesu, scđum imperiũ dei & saluatoris nostri Christi Iesu spei nostræ, Timotheo germano filio in fide, gratia, misericordia, pax à deo patre & Christo Iesu dño nostro.) Patris & filij imperio apostolum se factum ostēdit, ut in deo patre salutem & Christo filio eius spem prædicaret ut quia nemo negat salutem esse in deo, nec quisquã dubitaret